

**LA MUERTE DEL EMPERADOR CARO Y LA
HISTORIOGRAFÍA LATINA PAGANA DEL SIGLO IV:
HISTORIAS MÁS ALLÁ DE LA HISTORIA**

Moisés ANTIQUEIRA
(Universidade Estadual do Oeste do Paraná, Brasil)

Palabras Clave: *Aurelio Víctor, Festo, Historia Augusta, emperador Caro, historiografía latina pagana del siglo IV.*

Resumen: *Este artículo ofrece un análisis acerca del modo como tres obras historiográficas del siglo IV – el De Caesaribus de Aurelio Víctor, el Breviario de Festo y la llamada Historia Augusta – retrataron la muerte del emperador romano Marco Aurelio Caro (282-283). Se estudia la manera en que el funesto episodio se presenta en las referidas obras, como un punto a partir del cual se realizan diferentes observaciones sobre la historia romana, especialmente sobre las relaciones entre los romanos y sus enemigos persas.*

Keywords: *Aurelius Victor, Festus, Historia Augusta, Emperor Carus, fourth-century pagan Latin historiography.*

Abstract: *The paper deals with three historiographical works written in the fourth century AD – that is, the De Caesaribus of Aurelius Victor, the Breviarium of Festus and the so-called Historia Augusta – and the way they depicted a single episode in Roman imperial history, that is, the death of Marcus Aurelius Carus (282-283). I suggest that the emperor's death provided a starting point for those authors to think about some aspects of Roman history, notably the relations between Romans and one of their enemies, the Persians.*

Cuvinte-cheie: *Aurelius Victor, Festus, Historia Augusta, împăratul Carus, istoriografia latină păgână a secolului al IV-lea.*

Rezumat: *Articolul realizează o analiză amănunțită a modului în care trei lucrări istoriografice din secolul al IV-lea – De Caesaribus a lui Aurelius Victor, Breviarium al lui Festus și așa-numita Historia Augusta – tratează un episod din historia imperială, anume moartea împăratului roman Marcus Aurelius Carus (282-283). Se sugerează faptul că moartea acestuia reprezintă un punct de plecare pentru modul în care cei trei autori discută anumite aspecte ale istoriei romane, în special relațiile dintre romani și inamicii lor, perșii.*

DANUBE *LIMES* THROUGH IRON GATES IN LATE ROMAN AND EARLY BYZANTINE EMPIRE: CONTRIBUTION ON THE LOCATION OF PROCOPIUS' FORTS

Aleksandar T. BOŽANIĆ

(Department of History, Faculty of Philosophy, University of Belgrade)

Keywords: Saldum, Ad Scrofulas, Cantabaza, *Iron Gates*, limes, Procopius, Justinian.

Abstract: Part of Roman limes through Iron Gate is composed of smaller and larger fortifications from the Roman and early Byzantine times, some of which still raise many questions in science. One of these forts between Novae and Taliata, is Saldum, with Roman and early Byzantine cultural layers, which could not be identified with any toponym of that period. Based on previous historical and archaeological research, this area can be narrowed down to the stretch between Novae, archeological site Čezava, and Smorna, archeological site Boljetin. In this area Roman itineraries mention Ad Scrofulas or Scrofulas (Scrofulae) and early Byzantine source Procopius mentions Cantabaza. The absence of data, as well as differences in the name, impede their positive identification. The character and nature of these names and their meanings indicated that they could derive from everyday soldiers vocabulary (slang). By analyzing the geographical characteristics of the site Saldum and the river Danube through time, it can be assumed that its purpose was not only military, but has also been linked to the passage of vessels through the toughest part of the waterway, two related cataracts known today as the Kozla and Dojke. Precisely to these dangerous rapids, with rocks sticking out of the water, the designation Ad Scrofulas or Scrofulae may be linked, or in Procopius' time Cantabaza with meanings such as going downstream, descent towards the sea, passing through great difficulties, in literal and figurative sense. Analyzing the travel distance between stations on Tabula Peutingeriana, the site Saldum cannot be brought in connection with toponym Ad Scrofulas, but could be connected with Scrofulae, the settlement mentioned by the *Ravennatis Cosmographia*. Archaeological research confirmed settlement from adequate period at Saldum. Ad Scrofulas probably was a road station on the limes road Singidunum–Aquae–Bononia–Ratiaria, possibly the site Gospodin Vir, where travelers could rest and also admire the building ventures of emperors Tiberius, Claudius and Domitian whose tablets are located in the immediate vicinity.

Cuvinte-cheie: Saldum, Ad Scrofulas, Cantabaza, *Porțile de Fier*, limes, Procopius, Justinian.

Rezumat: Limes-ul din zona Porților de Fier este alcătuit în vremea romană și bizantină timpurie dintr-o serie de fortificații mai mici sau mai mari, dintre care unele ridică încă numeroase probleme. Una dintre aceste fortificații, situată între Novae și Taliata, este Saldum, cu straturi culturale romane și bizan-

tine timpurii, care nu a putut fi identificat cu niciun toponim contemporan. Bazat pe cercetările istorice și arheologice anterioare, zonă poate fi restrânsă până la intersecția dintre Novae, situl arheologic Čezava, și Smorna, situl arheologic Boljetin. În itinerariile romane, în această zonă se menționează Ad Scrofulas sau Scrofulas (Scrofulae), iar Procopius menționează Cantabaza. Absența datelor sau a mențiunilor din alte surse, precum și diferențele de nume, împiedică identificarea lor sigură. Caracterul și natura acestor nume, precum și semnificațiile lor, indică faptul că ar putea proveni din vocabularul soldaților de zi cu zi (jargon). Analizând caracteristicile geografice ale sitului Saldum și ale fluviului Dunărea, se poate presupune că scopul lor nu era doar unul militar (apărare), ci și în legătura cu trecerea navelor prin cea mai dificilă parte a căii navigabile a Dunării, două cataracte asociate, numite astăzi Kozla și Dojke. Tocmai de aceste praguri, datorită rocilor care au ieșit din apă, se poate lega denumirea Ad Scrofulas sau Scrofulae sau, în vremea lui Procopius, Cantabaza, cu semnificații, atât în sens literar, cât și figurativ, cum ar fi: „în aval”, „coborâre spre mare”, „trecând prin mari dificultăți”. Analizând distanța de deplasare dintre stații cu cea relativ sigură din Tabula Peutingeriana, situl Saldum nu poate fi pus în legătură cu toponimul Ad Scrofulas, dar ar putea fi legat de așezarea Scrofulae menționată de Cosmographia geograful anonim din Ravenna. Așezarea civilă din perioada corespunzătoare a fost confirmată la Saldum de rezultatele cercetărilor arheologice. Ad Scrofulas a fost, probabil, un loc de popas pe drumul Singidunum-Aquae-Bononia-Ratiaria, eventual situl Gospođin Vir, în care călătorii puteau să se odihnească și, de asemenea, să admire îndrăznețele construcții ale împăraților Tiberius, Claudius și Domițian ale căror inscripții se află în imediata vecinătate.

OVIDIO E DRACONZIO. SONDAGGI DI INTERTESTUALITÀ NELL'HYLAS

Antonella BRUZZONE
(Università degli Studi di Sassari)

Keywords: *Ovid, Dracontius, Hylas, mythology, intertextuality.*

Abstract: *Dracontius' literary production is fully permeated by Ovid's presence. The intertextual relationship between the two authors extends beyond the mere verbal parallels and rather appears to be intensely functional. Dracontius sees Ovid (especially the poet of the Metamorphoses) not only as a source of erudite references, but also as the storyteller of ancient myths that still affect the collective imagination. The cultural memory of these myths turns out to be essential even in a new Christian context. Through a series of examples from the Hylas (Romul. 2) this paper intends to highlight how Dracontius interprets and reuses Ovidian poetry.*

Parole-chiave: *Ovidio, Draconzio, Hylas, mitologia, intertestualità.*

Riassunto: *La presenza di Ovidio informa di sé tutta la produzione di Draconzio. I rapporti intertestuali vanno al di là delle coincidenze prettamente verbali e mostrano una intensa funzionalità. Draconzio vede in Ovidio – specie l'Ovidio delle Metamorfosi – non un semplice serbatoio di riferimenti eruditi ma il cantore degli antichi miti che ancora continuano a suggestionare l'immaginazione e la cui memoria culturale risulta imprescindibile anche nel nuovo contesto cristiano. Attraverso una rete di campionature dall'Hylas (Romul. 2) si intende evidenziare alcuni dei modi in cui Draconzio legge e personalmente riusa la poesia ovidiana.*

Cuvinte-cheie: *Ovidius, Dracontius, Hylas, mitologie, intertextualitate.*

Rezumat: *Ovidius se regăsește în întreaga creație a lui Dracontius. Raporturile intertextuale depășesc coincidențele pur verbale, demonstrând o puternică funcționalitate. Dracontius vede în Ovidius, în special Ovidius din Metamorfoze, nu un doar un simplu rezervor de referințe erudite, ci bardul miturilor antice care continuă să influențeze imaginația și a cărui memorie culturală este esențială în noul mediu creștin. Prin intermediul unor eșantioane din Hylas (Romul. 2) se intenționează să se evidențieze unele dintre modalitățile în care Dracontius citește și reutilizează în mod personal poezia lui Ovidius.*

LITERATURA Y TEOLOGÍA EN EL LIBRO X DE LA CIUDAD DE DIOS

Claudio César CALABRESE

(Universidad Panamericana, Departamento de Humanidades)

Keywords: *Virgil, Augustine of Hippo, Early Christianity, henotheism, monotheism.*

Abstract: *This paper articulates literature and theology under the following hypothesis: a text of Virgil, uprooted from the classical culture and placed in the historical and intellectual scope of Late Antiquity, enables the theological articulation of the two cities in Augustine. According to the quote and comment in the City of God X, 27, the literary testimony gives ground to a theological assertion. The demonstration of the hypothesis is organized in four steps: a) Virgil is a key interpretation of Western Tradition; b) the presentation of Virgil's Eclogue IV in its context is always in relation with the subject of the article; c) the identification of Roman political history with the Sibylline Books; d) the description of Book X of the City of God and the core of the dispute with the neoplatonic demonology; e) conclusions. The conclusion of the article is the Augustinian conception that sees in Virgil a transit from myth to religion.*

Cuvinte-cheie: *Vergiliu, Augustin de Hipona, creștinismul timpuriu, henotheism, monoteism.*

Rezumat: Această lucrare pune în conjuncție literatura și teologia în următoarea ipoteză: un text al lui Vergiliu, dezrădăcinat din cultura clasică și plasat în domeniul istoric și intelectual al antichității târzii, permite articularea teologică a celor două cetăți ale lui Augustin. Conform citatului și comentariului din Cetatea lui Dumnezeu X, 27, mărturia literară dă suport unei afirmații teologice. Demonstrarea ipotezei este organizată în patru etape: a) Vergiliu este o interpretare-cheie a tradiției occidentale; b) prezentarea celei de-a IV-a Ecloga a lui Vergiliu în contextul său este întotdeauna în legătură cu subiectul articolului; c) identificarea istoriei politice romane cu cărțile Sibylline; d) descrierea cărții a X-a a Cetății lui Dumnezeu și nucleul disputei cu demonologia neoplatonică; e) concluzii. Concluzia articolului este concepția augustiniană, care vede în Vergiliu o tranziție de la mit la religie.

UN'EPISTOLA DI FEDERICO II: TESTO LATINO E VERSIONI SICILIANA E CATALANA A CONFRONTO

Pietro COLLETTA
(Università di Enna "Kore")

Keywords: *Frederick II, rhetoric, dictamen, medieval vernacular translations, sicilian, catalan.*

Abstract: *The anonymous Cronica Sicilie of the XIVth century, which is one of the most important Latin chronicles of medieval Sicily, contains a letter, which dates from around 1244, from the emperor Frederick II to his son and heir Conrad. This letter is a small speculum principis and, between late XIVth and early XVth century, was translated into vernacular languages, both in Catalan and Sicilian. The present study proposes a comparative analysis of the Latin text and the two translations into Catalan and Sicilian.*

Cuvinte-cheie: *Frederic II, retorică, dictamen, traduceri medievale în limbi vernaculare, siciliană, catalană.*

Rezumat: *Anonima Cronica Sicilie din secolul al XIV-lea, care este una dintre cele mai importante cronici ale Siciliei medievale, conține o scrisoare, care datează de pe la 1244, trimisă de împăratul Frederic al II-lea fiului și moștenitorului său Conrad. Scrisoarea este o mică speculum principis și, de la sfârșitul secolului al XIV-lea și începutul celui de-al XV-lea, a fost tradusă în limbile vernaculare, atât în catalană, cât și în siciliană. Prezentul studiu propune o analiză comparativă a textului latin și a celor două traduceri în catalană și siciliană.*

PAR LE FEU ET [PAR] LA LUMIÈRE : DEUX MÉTAPHORES MAXIMIENNES. SOURCES, RÉCEPTION, SIGNIFICATIONS

Florin CRÎȘMĂREANU
(Université „Alexandru Ioan Cuza” de Iași)

Keywords: *Maximus the Confessor, fire, light, tradition, hermeneutics.*

Abstract: *In the Ambigua ad Iohannem 7, Ambigua ad Thomam 5, Disputatio cum Pyrrho, Opuscula theologica et polemica, Maximus the Confessor (580-662) uses two very interesting metaphors: one of the „air illuminated totally by light” and one of the „iron wholly inflamed by fire”. In this paper, I will try to argue that in the 7th century the use of these metaphors has been already following a double tradition, philosophical and theological, that will not end along with Maximus, but that one may also found while reading other important authors present in the Byzantine area. Afterwards, through the Eriugenian translations, the two metaphors will pass into the Latin West. Also, I intend to highlight the fact that the Maximian writings, especially Ambigua ad Iohannem 7, represent an important link in the transmission of these two metaphors.*

Cuvinte-cheie: *Maxim Mărturisitorul, foc, lumină, tradiție, hermeneutică.*

Rezumat: În Ambigua ad Iohannem 7, Ambigua ad Thomam 5, Disputatio cum Pyrrho, Opuscula theologica et polemica, Maxim Mărturisitorul (580-662) utilizează două metafore extrem de interesante, aceea a „aerului iluminat cu totul de lumină” și a „fierului înroșit în foc”. În acest articol îmi propun să arăt că în secolul al VII-lea folosirea acestor metafore avea deja o dublă tradiție, filosofică și teologică, care nu se va opri odată cu Maxim, ci se va regăsi și la alți autori importanți din spațiul bizantin. Ulterior, prin intermediul traducerilor eriugeniene, cele două metafore vor trece în Occidentul latin. Îmi propun să arăt că scrierile maximiene, în special Ambigua ad Iohannem 7, reprezintă o verigă importantă în transmiterea acestor două metafore.

NAVIGATIO SANCTI BRENDANI: SIMBOLO NUMERICO E DOTTRINA CRISTIANA

Emanuel GROSU
(Departamentul Interdisciplinar Socio-Uman, Universitatea „Alexandru
Ioan Cuza” din Iași)

Keywords: *Brendan of Clonfert, Navigatio..., numerical symbol, Christian, allegory.*

Abstract: *Navigatio Sancti Brendani – a work which manuscripts date to the 10th century – describes the voyage undertaken by Saint Brendan of Clonfert (cca 484-577) to find the so-called Terra Repromissionis Sanctorum. Thus, the anonymous author of this writing reiterates a commonplace of classic literature (“Fortunate Isles”), but which he revalorizes from a Christian perspective, by adapting it to his pastoral intention: the mythical place of ancient Greco-Latin literature is now depicted as Terra Repromissionis Sanctorum, thus a place destined to those who follow Christian teachings and the lifestyle promoted by it. The entire imaginary of this Navigatio... is constructed starting from both classic and Christian sources, within an osmosis of symbols, literary motives, and philosophical topics through which the author aims to turn his work into a writing destined to Christians but also to those not affiliated to the Church. In my study, the goal is to analyze numbers from the perspective of their symbolic value, through which the anonymous author of Navigatio... chooses to link the journey stages to views and beliefs conveyed in Latin patristics.*

Cuvinte-cheie: *Brendan de Clonfert, Navigatio..., simbol numeric, creștin, alegorie.*

Rezumat: *Navigatio Sancti Brendani, scriere pentru care avem manuscrise datând din secolul al X-lea, descrie călătoria întreprinsă de Sfântul Brendan de Clonfert (cca 484-577) pentru aflarea așa-numitei Terra Repromissionis Sanctorum. Autorul anonim al acestei scrieri reiterează astfel un loc comun al literaturii clasice („Insula Fericiților”), pe care îl revalorizează însă în perspectivă creștină, adaptându-l intenției sale pastorale: locul mitic al anticei literaturii greco-latine este acum descris ca fiind Terra Repromissionis Sanctorum, așadar un loc destinat celor care au îmbrățișat învățătura creștină, adoptând totodată modul de viață promovat de aceasta. Întregul imaginar al acestei Navigatio... este construit pornindu-se, deopotrivă, de la surse clasice și creștine, într-o osmoză de simboluri, motive literare și teme filosofice prin care autorul urmărește să facă din scrierea sa o operă destinată atât celor din interiorul Bisericii, cât și celor din afara ei. În studiul nostru ne propunem o analiză a numerelor din perspectiva valorii lor simbolice, prin care autorul anonim al Navigatio... înțelege să conecteze etapele periplului la concepții și convingeri vehiculate în patristica latină.*

A FEW NOTES ON ΤΥΜΒΩΡΥΧΙΑ

Dragoș HĂLMAGI
(University of Bucharest)

Keywords: *epitaphs, tomb violation, funerary fines, funerary imprecations, Asia Minor.*

Abstract: *The protection of tombs against violation is a recurring theme in the funerary epigraphy of Roman Asia Minor. Some inscriptions mention τυμβωρυχία or τυμβωρύχοι in clauses meant to discourage the potential wrong-*

doers. A few observations on the legal language of these texts illustrate that separating legal consequences from hollow threats is not always easy or even possible.

Cuvinte-cheie: epitafuri, profanare de morminte, amenzi funerare, imprecacii funerare, Asia Mică.

Rezumat: Protejarea mormintelor împotriva profanării este o temă recurentă în epigrafiile funerare a Asiei Mici în epoca romană. Unele inscripții menționează τυμβωρυχία sau τυμβωρύχοι în clauze menite a-i descuraja pe potențialii răufăcători. Câteva observații pe marginea vocabularului juridic al acestor texte arată că separarea consecințelor legale de amenințările fără urmări nu este mereu facilă sau posibilă.

CURSED BY SAPPHO: A READING OF SAPPHO'S POETRY WITHIN THE CONTEXT OF ANCIENT GREEK CURSES

Vasiliki KOUSOULINI
(University of Athens)

Keywords: Sappho, curses, oral poetry.

Abstract: Curses were a regular feature of the cultural landscape of archaic and classical Greece. The aim of this article is to demonstrate the links between literary and non-literary curses with a particular focus on Sappho. More specifically, I attempt a reading of Sappho's poetry in an oral context that might be parallel to the tradition of cursing.

Cuvinte-cheie: Sappho, blesteme, poezie orală.

Rezumat: Blestemele au fost o caracteristică obișnuită a peisajului cultural al Greciei arhaice și clasice. Scopul acestui articol este de a demonstra legăturile dintre blestemele literare și cele neliterare, cu un accent special pe Sappho. Mai precis, încerc să citesc poezia lui Sappho într-un context oral care ar putea fi paralel cu tradiția blestemului.

IL PASCOLO ABUSIVO NEI VV. 139-151 DEL *TRUCULENTUS*: ELEMENTI COMICI PLAUTINI E 'TRANSUMANZA' DI SPUNTI GRECI

Alessandro LAGIOIA
(Università degli Studi di Bari Aldo Moro)

Keywords: *Truculentus*, *res pecuaria*, *scriptura*, *publicum*, *publicanus*, *erotic metaphors*.

Abstract: *In act I of Plautus's Truculentus the adulescens Diniarchus accuses the cunning maid Astaphium and her mistress Phronesium of having plundered his resources. The voracious maid denies him all further access to the meretrix's home unless the lover brings more gifts. There is (vv. 139-151) a brief exchange of puns between the two characters, which depends on the double meaning of the expressions res pecuaria, scriptura, publicum and publicanus drawn from the conditions of leasing public land for farming in Italy. As those words first occur here with such a technical meaning, Plautus could have handled a Greek model freely enough to adapt the scene to the Roman fiscal procedures and even to contextualize it to the economic scenario of his time, depicting a growing tension between agriculture and large-scale pastoralism after the Hannibalic wars.*

Cuvinte-cheie: *Truculentus*, *res pecuaria*, *scriptura*, *publicum*, *publicanus*, *metafore erotice*.

Rezumat: *În actul I din Truculentus al lui Plaut, adulescens Diniarchus o acuză pe vicleana sclavă Astaphium și pe stăpâna ei Phronesium că i-au jefuit bunurile. Selava fără scrupule îi refuză accesul în casa curtezanei (meretrix), cu excepția cazului în care aduce mai multe daruri. Există (v. 139-151) un scurt schimb de cuvinte între cele două personaje, care depinde de dublul sens al expresiilor res pecuaria, scriptura, publicum și publicanus, reieșit din condițiile de închiriere a terenurilor publice pentru agricultură în Italia. Așa cum aceste cuvinte apar mai întâi aici cu o semnificație atât de tehnică, Plaut ar fi putut manipula un model grec suficient de liber pentru a adapta scena la procedurile fiscale romane și chiar pentru a o contextualiza cu scenariul economic al vremii sale, reprezentat de o tensiune tot mai mare între agricultura latifundiară și pastoralism după războaiele cu Hannibal.*

TRA LETTERATURA E STORIA: PER UNA BIOGRAFIA DI APOLLINARE IL GIOVANE

Patrizia MASCOLI
(Università degli Studi di Bari Aldo Moro)

Parole-chiave: *Apollinare - figlio di Sidonio Apollinare, Ruricio, Avito, Gallia, V secolo, Cicerone.*

Riassunto: *In questo lavoro l'A. si propone di approfondire la conoscenza della personalità di un personaggio 'minore' nella storia della Gallia del V secolo, ma tuttavia legato a letterati di alto profilo, come Ruricio di Limoges e Avito di Vienne. Si tratta di Apollinare, figlio del più ben noto Sidonio, che non pare avesse dimostrato negli anni giovanili una particolare propensione nel campo degli studi. Preferì infatti seguire la carriera militare nell'entourage del generale Vittorio, seguace di Eurico, re dei Visigoti. Dopo la morte di Vittorio, Apollinare subì una durissima prigionia, ma fu poi riabilitato dal re Alarico, ponendosi a capo dei difensori della indipendenza della Gallia romana dall'invasione dei Franchi. Il contributo si conclude con un parallelo tra due figli di uomini illustri, anche se di epoca diversa, Marco Cicerone e Apollinare il Giovane.*

Keywords: *Apollinaris - the son of Sidonius Apollinaris, Ruricius, Avitus, Gallia, the fifth century, Cicero.*

Abstract: *In this paper, the author aims to deepen the knowledge of the personality of a character "minor" in the history of Gaul of the fifth century, but nevertheless linked to writers of high relief profile as Ruricius of Limoges and Avitus of Vienne. He is Apollinaris, son of the more well-known Sidonius, who apparently had not shown in his youth a particular propensity in the field of studies. In fact he preferred a military career in the entourage of General Victorius, a follower of Euric, king of the Visigoths. After the death of Victorius, Apollinaris suffered a harsh captivity, but was later rehabilitated by King Alaric, placing itself at the head of the defenders of the independence of Roman Gaul by the invasion of the Franks. The contribution ends with a parallel between the two sons of famous men, although of a different era, Marcus Cicero and Apollinaris the young.*

Cuvinte-cheie: *Apollinaris - fiul lui Sidonius Apollinaris, Ruricius, Avitus, Gallia, sec. V, Cicero.*

Rezumat: *În acest studiu, autorul își propune să aprofundeze cunoașterea personalității unui personaj „minor” al istoriei Galliei secolului al V-lea, dar strâns legat de scriitorii de înaltă ținută, precum Ruricius din Limoges și Avitus din Vienne. Este vorba despre Apollinaris, fiul binecunoscutului Sidonius, care nu pare să fi avut în anii tinereții o propensiune specială pe terenul literelor. A preferat să urmeze cariera militară în anturajul generalului Victorius, apropiat al lui*

Euricus, regele vizigoților. După moartea lui Victorious, Apollinaris a suferit un foarte dur prizonierat, dar a fost apoi reabilitat de regele Alaricus, plasându-se el însuși în fruntea apărătorilor independenței Galliei romane de invazia francilor. Studiul se încheie cu o paralelă între doi fi ai unor oameni iluștri, deși din epoci diverse, respectiv Marcus Cicero și Apollinaris cel Tânăr.

THE MULTITUDE OF MAN'S SINS DOES NOT PREPONDERATE GOD'S LOVE FOR HIM

Liviu PETCU

(Researcher, Faculty of Orthodox Theology "Dumitru Stăniloae", The Department of Research, „Alexandru Ioan Cuza” University of Iași)

Keywords: *God's Love, Fathers of the Church, man, sins, goal, benefit.*

Abstract: *Love makes God man and the man god. Christ showed His love for us not only through His indefinable Incarnation, Passions and death on the cross that is the key to the mystery of Christ's love, but also through His Resurrection, Ascension to the sky, sending of the Holy Spirit and His divine Providence, which is visible in everything we see around us. After His Ascension, Christ the Lord does not abandon us, but He gives Himself, completely, to each of us in every Divine Liturgy. In what follows we intend to convey as thoroughly as possible, in a few words, the multiple revelation of Christ's love for us and through the fact that the multitude of man's sins does not preponderate God's love for Him.*

Cuvinte-cheie: *Iubirea lui Dumnezeu, Părinții Bisericii, om, păcate, țel, folos.*

Rezumat: *Iubirea face pe Dumnezeu om și pe om Dumnezeu. Hristos Domnul ne-a arătat iubirea Sa pentru noi nu numai prin Întruparea, Pătimirile, moartea și crucea Lui care este cheia tainei iubirii lui Hristos, ci și prin Învierea Sa, Înălțarea la cer, trimiterea Duhului Sfânt și dumnezeiasca Sa purtare de grijă pentru noi, care e vizibilă în tot ceea ce vedem în jurul nostru. După Înălțarea Sa la ceruri, Hristos Domnul nu ne lasă singuri, ci se dăruiește întreg pentru fiecare în parte, la fiecare Sfântă Liturghie. În cele ce urmează ne-am propus să relevăm, pe cât posibil, în puține cuvinte, multipla revelare a iubirii lui Hristos pentru noi și prin faptul că mulțimea păcatelor omului nu întrece dragostea lui Dumnezeu pentru acesta.*

MANIUS PUBLICIUS HILARUS: DEL COMERCIO DE PERLAS A LA CONSTRUCCIÓN DE LA BASILICA HILARIANA. EL CULTO DE ATIS Y CIBELES EN LA ROMA ALTOIMPERIAL

Jordi PÉREZ GONZÁLEZ
(CEIPAC, Universitat de Barcelona)

Palabras claves: *comercio del lujo, comercio de perlas, margaritarius, Manius Publicius Hilarus, Basilica Hilariana, Cibeles, Atis, dendrophori, galos, archigalo, Arbor Sancta.*

Resumen: *Las conquistas de Macedonia y Siria por parte de Roma, permitió la expansión de la misma hacia el Mediterráneo oriental y acumular una serie de riquezas derivadas de los botines de guerra nunca antes vista en la ciudad. El enriquecimiento de parte de la élite senatorial originó una disputa por adquirir cualquier tipo de producto suntuario. Entre los artículos más cotizados se encontraban las perlas, bien de prestigio social cuya posesión otorgaba a su dueño un elemento diferenciador respecto al resto de clases. Los comerciantes encargados de vender perlas en la antigua Roma fueron los conocidos como margaritarii. Entre ellos se encontraba Manius Publicius Hilarus, rico mercader, quien, enriquecido, procuro el gasto de la obra de la Basilica Hilariana, lugar de culto de Cibeles y de Atis, a la vez que sede del colegio de los dendrophori.*

Keywords: *luxury trade, pearl trade, margaritarius, Manius Publicius Hilarious, Basilica Hilariana, Cybele, Attis, dendrophori, galli, archigallus, Arbor Sancta.*

Abstract: *After the conquests of Macedonia and Syria and the consequent expansion of Roman territory, Rome accumulated an unprecedented capital. Enrichment of potential consumers next to the historic senatorial elite caused a dispute acquire any kind of luxury product. Among the most prized items pearls, social prestige product whose possession gave its owner a differentiator compared to other classes were. Traders responsible for selling pearls in ancient Rome were known as margaritarii. Among them was Manius Publicius Hilarus, rich merchant, who, enriched, I try spending the construction of the Basilica Hilariana, place of worship of Cybele and Attis, while seat of the college of dendrophori.*

Cuvinte-cheie: *comerț cu obiecte de lux, comerț cu perle, margaritarius, Manius Publicius Hilarus, Basilica Hilariana, Cybele, Attis, dendrophori, galli, archigallus, Arbor Sancta.*

Rezumat: *După cucerirea Macedoniei și a Siriei și extinderea teritoriului în Mediterana orientală, Roma a acumulat o serie de bogății provenite din prada de război nemaîntâlnite până atunci. Îmbogățirea unei părți a elitei sena-*

toriale a generat o aprigă dispută pentru achiziționarea de articole de lux. Printre cele mai căutate erau perlele, a căror posesie constituia un semn a prestigiului și diferențierii sociale. Comercianții responsabili pentru vânzarea de perle în antica Roma erau cunoscuți ca margaritarii. Printre aceștia a fost Manius Publicius Hilarus, bogat negustor, care a construit Basilica Hilariana, loc al cultului Cybelei și al lui Attis și sediu al colegiului dendrophori-lor.

SEMAFORUS: AN ELUSIVE AND MYSTERIOUS ROMAN STANDARD-BEARER

Miguel P. SANCHO GÓMEZ
(Universidad Católica San Antonio. Murcia, España)

Keywords: *late Roman army, signa militaria, standard-bearer, semaforus, semeia, Batavi, imago, military organization.*

Abstract: *There are a lot of dark points and lacunae concerning our late Roman Army knowledge, structure and internal organization; modern archaeology and close source scrutiny threw some additional light at certain contents, but our lack of information it's still quite sketchy. One of the late Roman military ranks attested by epigraphy but essentially unknown it's the semaforus. Term is a derivation from Greek semeiophoros, "the carrier of the semeia", i. e. the standard featuring three or more disks showing portraits of the imperial family both in the army camps and at the battlefield. Astonishingly, the semaforus standard keeps a close and curious similarity with the shape of modern traffic lights (in Spanish semáforo). We will try to offer some additional perspectives concerning the tasks, duties and performances of that late Roman standard-bearer keeping a close attention to our literary and epigraphic sources.*

Palabras clave: *ejército romano tardío, signa militaria, portaestandarte, semaforus, semeia, bátavos, imago, organización militar.*

Resumen: *Hay muchos puntos oscuros y lagunas con respecto a nuestro conocimiento, estructura y organización interna del ejército romano tardío; la arqueología moderna y el cuidadoso escrutinio de las fuentes arrojaron luz adicional en ciertos aspectos, pero nuestra falta de información sigue siendo bastante incompleta. Uno de los rangos del ejército romano tardío atestiguados por la epigrafía, pero esencialmente desconocido es el semaforus. El término es una derivación del griego semeiophoros, "el portador de la semeia", i. e., el estandarte con tres o más discos que muestra retratos de la familia imperial, tanto en los campamentos del ejército como cuando las tropas forman en el campo de batalla. Asombrosamente, el estandarte llamado semaforus mantiene una estrecha y curiosa similitud con la forma de semáforos modernos. Trataremos de ofrecer algunas perspectivas adicionales acerca de las tareas, deberes y funcionamiento*

de ese portaestandarte del Imperio Romano Tardío, manteniendo una estrecha atención a nuestras fuentes literarias y epigráficas.

Cuvinte-cheie: *armata romană târzie, signa militaria, portdrapel, semaforus, semeia, batavi, imago, organizare militară.*

Rezumat: *Există multe puncte și lacune întunecate privitoare la cunoașterea, structura și organizarea internă a armatei romane târzii; arheologia modernă și cercetarea atentă a izvoarelor apropiate au aruncat o oarecare lumină suplimentară asupra anumitor aspecte, dar informațiile noastre sunt încă destul de vagi. Unul dintre gradele militare romane târzii atestate de epigrafie, dar, în esență, necunoscut este semaforus. Termenul este un derivat din gr. semeiophoros, "purtătorul de semeia", adică stindardul cu trei sau mai multe discuri înfățișând portrete ale familiei imperiale atât în taberele armatei, cât și pe câmpul de luptă. În mod surprinzător, stindardul semaforus prezintă asemănări cu semaforul modern. Vom încerca să oferim câteva perspective suplimentare cu privire la sarcinile, îndatoririle și funcțiile acestui portdrapel roman târziu, concentrându-ne atenția spre sursele literare și epigrafice.*

PERNICIES: QUESTIONI DI SEMANTICA

Antonella TEDESCHI

(Dipartimento di Studi Umanistici, Università di Foggia, Italia)

Keywords: *pernicies, pestis, lexicography.*

Abstract: *Pernicies polysemy offers the opportunity to revisit the voice of ThlL, curated by Delhey. The goal is to outline the semantic evolution of a pregnant and complex term. It is born in the agricultural and sacral lexicon to indicate the destruction of the crop or the death of the flock, dramatic events for the community. The alliterating formulation pestis perniciesque is the trace of it: it was good enough to stigmatize, within prayer, all the threats that could affect men, animals and plants. The term, then, went to other linguistic (tragic and comic) areas with the more general sense of "irreversible ruin" and came to the political sphere to indicate metonymically who was considered the emblem of a behavior against the collective salus. Finally, pernicies have been widely used by Cicero in the speeches against Catilina, to mark with dramatic emphasis the extreme danger of the plots of the accused for the sake of citizenship and republican order. Pernicies then returned to the sacred in the deprecatio of Juppiter Stator, with which the Arpinate closed the first Catilinaria.*

Cuvinte-cheie: *pernicies, pestis, lexicografie.*

Rezumat: *Polisemia lui pernicies oferă posibilitatea de a revizui vocea din ThlL îngrijită de Delhey. Scopul este de a evidenția evoluția semantică a unui termen important și complex. Cuvântul provine din lexicul agricol și sacru pentru*

a indica distrugerea culturii sau moartea turmei, evenimente dramatice pentru comunitate. Forma aliterată pestis perniciosus era suficientă pentru a stigmatiza, în rugăciune, toate amenințările care ar putea afecta oamenii, animalele și plantele. Termenul s-a îndreptat apoi spre alte zone lingvistice (tragice și comice) cu sensul mai general de „ruină ireversibilă”, ajungând în sfera politică, unde indica metonimic ideea de comportament îndreptat împotriva salus-ului colectiv. În cele din urmă, pernicios au fost utilizate pe scară largă de Cicero în discursurile împotriva lui Catilina, pentru a marca cu accent dramatic pericolul extrem al planurilor secrete ale acuzatului pentru cetățeni și ordinea republicană. Pernicios au revenit apoi în sfera sacrului în deprecatio lui Jupiter Stator, cu care Arpinatul a încheiat prima Catilinară.